

Վախթանգ Անանյան

Հովազաձորի գերիները

4

Գլուխ հինգերորդ. Թե ինչպես հույսն ու հուսահատությունը պարբերաբար հաջորդում էին իրար

Մի գիշերվա մեջ մեր պատանիները զգալիորեն նիհարել էին. մինչև լույսը բացվելը նրանք աչք չէին փակել:

Լուսացավ, իրար երես նայեցին, փորձեցին ժպտալ, անհոգ ձևանալ, դե անհարմար էր հուսահատության նշաններ ցույց տալ ընկերների մոտ:

Կարգին հով էր, չէ՞, առաջինը խոսեց Գագիկը: Զեր արևը, իսկական ամառանց ենք ընկել, օդը սա՛ռը, մաքո՛ր... Ամբողջ Հովազաձորում մի հատիկ միկրոք չեր գտնի...

«Թե գյուղ կզնա՛նք, ես ձեզ ամառ... ամառ... ամառանց ցույց կտամ», զնզր-զնզր դոդալով և արցունքուտ աշքերը բոռնցքով տրորելով մտքի մեջ սպառնաց Սարգիսը:

Աշոտը խորշից դուրս եկավ և իսկույն ընկավ փոթորկի մեջ: Քամին առատությամբ նրա դեմքին էր խփում ձյան շոր հատիկները: Արար-աշխարհ կորել էր թափվող ձյան մառախուղի մեջ:

Նա նորից խորշը մտավ և հանդիպեց ընկերների հարցական հայացքներին:
«Ճը՛, ի՞նչ կա՞...» ասում էին այդ հայացքները:

Պիտի սպասենք, մոայլ ասաց նա, ապա տոնը փոխեց. Ա՛յ քեզ արկա՛ծ... հիմի
իմ որսորդ հայրը ամբողջ գյուղը ոտքի է հանել, սարերն ընկած մեզ են փնտրում:

Ու ժպտաց անհոգ, կարծես բավականություն էր ստանում այն մտքից, որ
«ամբողջ գյուղը սարերն ընկած» իրեն է փնտրում:

Եղ լավ է, մեզնից ով սիրելի չէր, հիմի սիրելի դարձավ, արձագանքեց Գագիկը,
օ՛ֆ, ինչ կլիներ, որ քարն էլ փափուկ լիներ բրդի նման...

Ինչ կլինե՞ր: Նրանից ոչ տուն կշինվեր, ոչ կամուշ, ինչ պիտի լիներ... Ա՛խ,
հիմի իմ խեղճ մայրը աղի-աղի լաց է լինում. Աշո՞տ, կարո՞ղ է պատահել, որ
մնանք այստեղ փակված:

Շուշիկը հուսադրող խոսքի էր սպասում:

Չենք մնա, մի՛ վախենա, հիմի ուր որ է ձյունը կդադարի, կզնանք...

Քայց ձյունը դադարելու մտադրություն չուներ:

Կեսօրի մոտ նա արդեն լցրել էր սեպ-սեպ քարերի արանքները և ամեն ինչ
հավասարեցրել խորշի առաջ:

Հասոն դուրս եկավ, նայեց պղտորված-խառնված քնությանը և քացասաքար
շարժեց գլուխը: Ապա ձեռքը քոնեց թափվող ձյան տակ և տնտղեց նրա կոշտ,
սառը հատիկները:

Ճը՛, ի՞նչ եզրակացության եկար, հարցրեց Աշոտը, երբ քուրդ պատանին նորից
տեղավորվել էր:

Երկար է գալու... շա՛տ երկար... Ու շատ խոր...

Թո՞ղ, հիմի կկտրվի-կզնանք, ձեռքը թափ տվեց Աշոտը: Տե՛ս, ինչքան մանրացել
են հատիկները:

Խորքի աղջամուղջում ճերմակին տվին Հասոյի ատամնաշարքերը:

Հենց վատն էլ էդ է, որ մանր է գալիս: Եթե խոշոր փաքիլներով գար՝ շուտով կկտրվեր, ասաց նա վստահ:

Դե ով-ով, Հասոն էլ չհասկանար «ձյան գործերից»:

Հասոյի այդ խոսքից փուլ եկավ Շուշիկի ամբողջ հույսը:

Ուրեմն փակվա՞ծ ենք մնալու...

Եվ նա սկսեց լուռ լալ:

Աշոտը, որ քիչ առաջ լավատեսորեն էր տրամադրված, նորից մոայլվել էր:

Նրան վրդովեցնում էր բնության «համառությունը», սպասում ես, սպասում, մի ժամ, հինգ ժամ, չի կտրվում, թափվում է միալար: Է՛, Աշոտն այդքան համբերությո՞ւն ունի:

Լաց լինելն արգելվում է, չոր և կտրուկ հայտարարեց նա: Լոենք և սպասենք, տեսնենք ինչ մտադրություն ունի բնությունը... Շուշիկ, դու Բոյնախի մոտ նստիր... Այդպե՞ս, մեջքդ դեմ արա նրա փափուկ կողին, մեջքդ որ տաք մնա, չես հիվանդանա...

Լոեցին: Ձյունը շարունակում էր թափվել առատությամբ, բուքը չէր դադարում: Գյուղում, տաք բնակարաններում նրանք երբեք չէին զգացել բնության արհավիրքը, նրա կործանարար ուժը: Այստեղ, զորկ այն զենքերից, որոնցով մարդս պայքարում է բնության դեմ՝ զորկ բնակարանից, տաք հազուստից, սննդից, գործիքներից, նրանք միանգամից զգացին տարերքի դաժանությունը, զգացին, թե ինչքան անճար է լինում մարդս բնական աղետների դեմ, երբ մնում է մերկ ձեռքերով:

Ի՞նչ հոգ քարայծերին: Հիմա իրենց անձավներում նստած՝ հանգիստ որոճում են, իսկ երեկոյան դեմ դուրս կգան արոտի, կճակներով կքանդեն ձյունը, կքացեն փափկած խոտը կհազեցնեն իրենց քաղցը: Նապաստակները թիեր կկրծեն: Սկյուռը իր շտեմարանից կսկսի սնվել, արջն ու գորշուկը քուն կմտնեն ու առանց

կերի կանցկացնեն ամբողջ ձմեռը:

Նրանց քանը հեշտ է, նրանք բոլորն ել հարմարվել են քնության խստություններին: Ի՞նչ անեն անգեն ու անփորձ պատանիները...

Այսպիսի մոայլ մտքեր եր առաջ բերում թափվող ձյունը մեր պատանիների մեջ, քայց և հույսը դեռ չեր լքել նրանց: «Ճիմի ուր որ է դրսից կգտնեն մեզ», մտածում էին նրանք և դա համբերություն եր տալիս:

Շատ սպասեցին այդպես լուս, քայց ոչ ձյունը դադարեց, ոչ նրանց փնտրողները երևացին:

Օրն անցավ, ձյունը տեղում եր հա տեղում, քաղցն ու ծարավը գլուխ էին քարձրացնում և մոայլ մտքեր առաջ բերում: Ոչ մեկի մոտ ժամացույց չկար: Օրվա ո՞ր ժամն եր. մառախուղը չոքել եր ժայռերին և շարունակ իրիկնադեմ եր թվում: Ժամանակն անցնում եր ծանր, սրտամաշ...

Տեսա՞ր մեզ ուր հասցրեց այդ քյալլազյոզը, վրդովված քրթմնջում եր Սարգիսը: Նրա դեմքի աղվամազը քիզ-քիզ կանգնել եր, իսկ մաշկը կարծես փետրած հավ լիներ:

Աշոտը, որ շուտ-շուտ խորշից դուրս եր զալիս եղանակն ստուգելու, դարձել եր անհամբեր:

Ճերի՛ք կոկոսս, նեղացավ նա, տղամարդը ձյան տակ էլ կընկնի, ժայռերում փակված էլ կմնա: Սովորե՛ ես կուխոզի տաք պահեստին...

Աշոտը խոսում եր արտաքին զայրույթով: Էապես նա աշխատում եր իր խղճի ձայնը լոեցնել, իրոք, ծանր կացության մեջ զցեց ընկերներին իր ցնորամիտ քնավորության պատճառով:

Վերջը լավ կլինի, հույս եր տալիս Գագիկը, քայց սոսկում եր այն մտքից, որ կարող է իրականանալ Աշոտի սպառնալիքը Սարգսին՝ կարող են փակված մնալ ձորում:

Միայն Հասոն էր, որ իր ընկեր Բոյնախի վիզը գրկած, թիկն էր տվել ապառներին ու անքիթ նայում էր դրսում առատորեն թափվող ձյունին: Թեթև, հազիվ նկատելի հեգնանք կար դրոշմված նրա բրոնզագույն դեմքին, «Ե՞հ, ձյուն է էլի», ինչ եք գլուխներդ կորցրել», կարծես ասում էր նրա հայացքը:

Թաղիքե կլոր զլիսարկին փաթաթած փուշիի աբրշումն ծոպերը իշնում-ծածկում էին նրա կոպերը և տղան իր սև աչքերով նայում էր այդ ծոպերի արանքից: Դա առանձին խորհրդավորություն էր տալիս կարծես Արաքիայի անապատներում կիզված նրա դեմքին:

Խուշկե՛ Շուշիկ, Բոյնախին փաթաթվիր, Բոյնախը տաք է, այդ ցրտին անգամ կարմրելով դիմեց նա աղջկան: Ապա ինքն իրեն ասաց քուրդ հովիվների առածը. Ճեյ վա՛խ, ո՞ւր ես, ամա՛ռ... ամառը չոքանի հարազատ ծնողն է:

Այնուհետև, առանց Շուշիկի կողմը նայելու, կամաց ու դուրեկան ձայնով քրի տակ երգում էր քրդական տխուր մի երգ.

Լո, լո, լո, լո, լո...

Քուրդիստանի խուլ զյուղերից

Լաց ու հառաշ եմ լսո՛ւմ.

Քուրդ հովիվը անհուն վշտից

Տխուր խաղեր է կանչո՛ւմ...

Քենի Ավդալը առանց շաքարի ու թութունի կարո՞ղ է մի օր Էլ դիմանալ, զգիտես լուրջ, թե կատակով հարցրեց Գագիկը:

Կդիմանա՛:

Հա՞՛, դե լավ է: Որ դիմանա՛ վերջը լավ կլինի, եզուց տանը կլինենք: Դե, որ եզուց տանը կլինենք, բերեք մաքրազարդենք ուտելիքի մնացորդը:

Այո՛, ուտելիքը մեջտեղ բեր, ժամանակն է, համաձայնեց Աշոտը: Նա պայուսակից հանեց լավաշն ու պանիրը, բաժանեց վեց հավասար մասերի և յուրաքանչյուրի բաժինը հանձնեց իրեն:

Երբ Բոյնախը ևս ստացավ ու իսկույն խփշտեց իրեն հասանելիք բաժինը, հովիվ պատանու աշքերը լցվեցին ջերմությամբ, և եթե նա բնավորությամբ քաշվող չլիներ, շնորհակալություն կհայտներ Աշոտին իր այդ մեծահոգության համար:

Նա պանրի փշրանքը շարեց լավաշի մեջ, փաթաթեց-«դուռում արավ» և սկսեց կծել նրա մի ծայրից՝ հովիվ անհատնում ախորժակով:

Նոյն կերպ «դուռումներ» էին արել և լուս ուտում էին նաև մյուս պատանիները: Իսկ Բոյնախը, նրանց առաջ պպզած, կարմիր լեզուն հանած հերթով հարցական նայում էր մեկ սրա, մեկ նրա աշքերի մեջ...

Կերան, քաղցները հազեցրին, բայց առի պանիրը սաստկացրեց նրանց ծարավը: Բուռ-բուռ ձյուն վերցրին կերան, իրար զգուշացնելով, թե սառը կարող է վնասել: Զգուշացնում էին, բայց ամենազոր ծարավը հարկադրում էր գաղտազողի մի բուռ ևս վերցնել...

Երևի դրսում քամին դադարեց, դրանից էր օրը տաքացավ, թե՛ կշտանալուց: Եվ տաքությունը թմբիր բերեց, նախորդ անքուն գիշերից հետո այժմ բոլորի կոպերն էլ ծանրացել էին:

Այդպես թմրած ննջելով նրանք անցկացրին հավանաբար մեկ-երկու ժամ ևս:

Հանկարծ լսվեց Աշոտի ուրախ ձայնը.

Վե՛ր կացեք, ձյունը դադարել է...

Պատանիները վեր թռան, տրորեցին իրենց աշքերը և առաջին բանը, որ տեսան՝ իրենց պատսպարանի դուանը կիսված ձյունն էր՝ ճերմակ, փափուկ, նոր հավաքած և կույտ կազմած բամբակի նման:

Շարժվեցին, հորանջեցին, ձգեցին իրենց մարմինների սառած ու թմրած անդամները: Լսվեցին ճրճրթոցներ, մեկի տնքոցը:

Օ՛ֆ, այս ծակոցներն էլ... ժամանակ են գտել, գանգատվեց Գագիկը: Ո՞վ է հիվանդացել, թող մատ բարձրացնի:

Բոլորի մարմիններն էլ շարդվում էին, նրանք ծակոցներ էին զգում իրենց թիկունքներում, ոմանք հարբուխ էին ընկել, բայց զարմանալի բան, ոչ մեկը լրջորեն չէր հիվանդացել: Սովո՞ր էին, թե՝ այդպիսի դեպքերում օրգանիզմը մոքիլիզացնում է իր «ներքին ռեսուրսները» ցրտի ու կոշտության դեմ:

Վատ էր միայն Սարգսի վիճակը: Շունչ քաշելիս կողն էր ծակում, իսկ թիկունքը «տախտակ էր դարձել», ինչպես մրսած թիկունքի մասիս պատկերավոր արտահայտվում էին այգեձանքիք:

Քիթս ու գլուխս այնպես է բռնվել, կարծես մրսած ոչխար լինեմ, գանգատվում էր Աշոտը:

Հա՛, այծը լավ ժամանակին փախցրեց գլխարկդ, հաստատեց Գագիկը: Ոչի՛նչ, հով գլխով մարդիկ ավելի պարզ են մտածում: Մի դուրս գանք այս արջարնից, տեսնենք ի՞նչ կա աշխարհում:

Առաջինը Աշոտը փորձեց դուրս գալ խոռոչից, բայց հենց ոտքը դուրս դրեց՝ մինչև գոտին խրվեց ձյան մեջ: Նայեց ձորին, Արարատներին և ստիպված էր կկոցել աշքերը, ամե՛ն, ամեն ինչ, ողջ տեսանելի աշխարհը ծածկված էր ճերմակ սավանով...

Նրա հետևից դուրս սողացին ընկերները, տրորեցին, տափակացրին ձյունը և նայեցին իրենց շրջակայրին, լո՛տ, կենդանության ոչ մի նշան, կարծես ձյունը իր տակ քար ու կապանի հետ քաղել էր և բոլոր շնչավոր արարածներին: Թփերը բոլորովին կորել էին ձյան տակ, իսկ ժայռերի արանքներում բուսած մանր ծառերը իրենց ճյուղերը խոնարհել էին գետին:

Արահետը, որով եկել էին մեր պատանիները, բոլորովին չէր երևում...

Գլուխ վեցերորդ. Թե ինչպես կարիքն առանց հապաղելու սկսեց բախել նրանց դուռը

Այս, փոթորիկն անցել էր, բայց մնացել էր ձյունը, սառը և խոր ձյունը...

Ո՞ւր գնալ, դեպի ետ՝ ձո՞րը, թե դեպի առաջ, դեպի ազատություն:

Վերջինը գրավիչ էր. բայց անհնարին: Պատանիները հայացքով զննում էին Դիվային կածանը, խոր ձյան տակից միայն նրա նշաններն էին երևում, տեղ-տեղ՝ կածանի ներքին պոտուկը եզերող քարերը և այն տեղերը, որտեղ շավիդը լայնանալով փոխվում էր տափակ դարավանդի:

Մառախուղ չկար, բայց օրը գորշ էր, երկինքը՝ անուրախ: Բոլոր նշաններից երևում էր, որ օրը մոտենում է իր վախճանին:

Ես գնանք, մի հարմար այր գտնենք, առաջարկեց Աշոտը:

Տուն չե՞նք գնալու... Էլի քարերի վրա՝ ենք քնելու... Ծարավ եմ, Աշո՛տ...

Գիշերելու տեղ գտնենք, վաղը տեսնենք ինչ ենք անում...

Մի՛ հուսահատվիր, Շուշի՛կ, մի գիշեր էլ որ դիմանանք, էզուց, կամ մենք ճամփան կրացենք, կամ զյուղից կզան կզտնեն... Դե՛հ իրար ձեռքից բռնեցեք: Գնացինք...

Բոյնախը հասկացավ պատանիների մտադրությունն ու առաջ ընկավ: Նրա հետևից իր մահակով կածանը շոշափում և զգուշությամբ առաջ էր շարժվում Հասոն: Մնացածների համար արդեն դժվար չէր քայլել նրա հետքերով:

Հասան կածանի վերջը, ցած թռան զարիթափի գլխից և տափարակի վրա հաստատուն կանգնելով, ազատ շունչ քաշեցին, այժմ արդեն անդունդ չկա նրանց ոտքերի տակ:

Բայց ո՞ւր գնալ:

Գնանք քարե ծաղիկների վրա մեկնվենք, հեզնախառն առաջարկեց Գագիկը:

Իսկապես, Հասո՞, ծաղիկը պահե՞լ ես, ինտաքրքրվեց Շուշիկը;

Իսկի կզցե՞մ որ... թեզ համար եմ գտել, ասաց քուրդ պատանին և իր համարձակ խոսրից խիստ կարմրեց:

Չե, քո ծաղկոտ մարզագետինը շատ կոշտ է, գնանք մյուս այրը, որի ճակատից օձ զցեցինք ցած:

Խումբը համաձայնեց Աշոտի այս առաջարկին: Իրոք, Օձի այրը (ինչպես նրանք կոչեցին նրան) բավական խոր էր և հարմար բնակության համար:

Զյունը ճեղքելով՝ խումբը ընթանում էր դեպի վեր, ժայռերի տակ կուչ եկած նոսք ու գաշաջ անտառակը: Առջևից խոր ձյան մեջ ալիքաձև լողում էր Բոյնախը: Նրա հետևից, իր երկար մահակի վրա հենվելով, խմբի համար ճամփա էր բացում Հասոն:

Սարգիսը քայլում էր վերջից: Եվ թեև իրենից առաջ ընթացողները արահետ էին բացում նրա համար, սակայն այդ արահետը բոլորովին էլ նման չէր իր անցած ճանապարհներին՝ խորդութորդ էր, նրա հատակում թաքնված քարեր կային, որոնք «քոն քոն» ընկնում էին ոտքերի տակ և հարկադրում, որ տղան շուր գա և իր ահագին հասակով մեկ պառկի սառը ձյան մեջ:

Այդպիսի դեպքերում նա զգուշանում էր բարձրաձայն «օֆ» ասելուց, որպեսզի իրենից առաջ ընթացող Շուշիկը չզգա իր անձարությունը: Չորս կողմ նայելով՝ թափ էր տալիս վրայի ձյունը, քայց, այնուամենայնիվ, մտքում մի «օֆ» էր անում, մի «ախ» քաշում և մի զոյզ էլ անպարկեշտ խոսք շպրտում Աշոտի հասցեին, որը, նրա կարծիքով, կործանման դուռը հասցրեց ամբողջ խմբին:

Արագ քայլեցեք, որ ծակոցներդ կտրվեն, հրահանգեց Աշոտը:

Իրոք, լարվելուց և շանքեր թափելուց մեր պատանիները շուտով տաքացան, քրտնեցին, աշխուժացան, սակայն ծարավը տանջում էր բոլորին:

Զյուն ուտելն արգելվում է, լսվեց Աշոտի ձայնը: Համբերեցե՛ք, շուտով ջուր կգտնենք:

Հասան ձորը թիկունքից պատնեշող ժայռերի ստորոտին, ուր ծուռումուն ճյուղերով կաղնիներ էին կանգնած՝ ձան կույտերն իրենց ճյուղերի վրա, որով նրանք ավելի շուտ ճերմակ ու անճռոնի տաղավարների էին նմանվում, քան ծառերի:

Օճի անձավը նայենք, առաջարկեց Աշոտը՝ ծառերից վեր ժայռի մութ երախը ցույց տալով:

Զյունը ճեղքելով հասան, ներս մտան: Շատ հարմար էր քնակության համար այդ անձավը. քարձի առաստաղ, ողորկ պատեր, նեղ մուտք, կոկ հատակ: Խորքում մի նեղ անցք գնում էր դեպի ժայռի ընդերքը: Հասոն սողաց-խցկվեց այդ անցքն ու այնտեղից ձայն տվեց.

Չուր եմ գտել, տղե՛րք, պինդ կացեք:

Բայց ջրի ձայնը՝ ծ'լթ, ծ'լթ, ծ'լթ, գալիս էր հեռո՛ գետնի խորքից և այնպես էլ շատն չկարողացավ հասնել նրան: Առաջ մեկնեց իր մահակը և ետ քաշեց, չոր էր:

Նստուեցին այրի պատերի տակ և մի պահ մնացին լուս: Բոլորն էլ պահանջ էին զգում քննարկելու իրենց վիճակը: Նրանք Աշոտին էին նայում:

Եկեք անկողիններ պատրաստենք գիշերվա համար, որ շմբսենք: Մեր առաջին գործը դա է լինելու, ասաց նա ծանր-ծանր: Հանգստացա՞ք, դե վեր կացեք:

Ոչ ոք չհարցրեց, թե ինչից պիտի պատրաստեն «անկողինները». դժվար չէր հասկանալ, որ երեկվա քամին զգեստահան է արել ծառերը և չոր տերևները խցկել ժայռերի ճեղքերը և որ հիմա այդ տերևները պիտի գտնել և հավաքել:

Աշոտը նրանց շառաջնորդեց դեպի խաշամի «պահեստները», այլ կանգ առավ եղևնու ընտանիքին պատկանող «գիհի» կոչվող մի ցածրիկ ծառի մոտ: Գիհու բունը կարծ է ու քարակ, բայց արմատից սկսած մինչև գազաթը պատած է

մշտադալար փարթամ ճյուղերով: Հեռվից նայելիս այդ ծառը խոտի կանաչ բլրակի է նման: Աշոտը թափ տվեց նրա վրայի ճյունը և սկսեց ծալել-ջարդել ճյուղերը:

Մրանք մեզ համար դառնալու են զսպանակավոր մահճակալներ... Հասկացա՞ք.. Դե՛հ, ջարդեցեք:

Յուրաքանչյուրն իր ուժի ու շնորհքի շափ, մեկը շատ, մյուսը քիչ՝ ճյուղեր ջարդեցին-կրեցին անձավը և փոեցին նրա քարե հատակին: Այդ նպատակին չորս ծառ զնու գնաց:

Երբ արդեն պատրաստ էին «մահճակալները», հերթը հասավ «ներքնակներին»:

Ժայռերի ճեղքերը խուզարկելիս Շուշիկը, որ սկզբում սվավում էր ցրտից, ճշաց.

Հասո՞, արի՞, այնքան տերևներ եմ գտել...

Քարե բնական ծածկի տակ տերևները այնպես չոր էին մնացել, որ ձեռք տալիս խշխշում էին: Շուշիկը շանում էր զիրկը լցնել տերևներով, քայց չէր ստացվում, թափվում էին:

Կա՞ց, խուշկե Շուշիկ, եղանակ չի լինի, մեղմությամբ միշամտեց Հասոն: Առ լցրու իմ պենջակի մեջ, իսկ ես հիմա բլուզ տոպրակ կշինեմ...

Հիսունչորս հատ տերև եմ գտել, Աշո՞ւ, ուղիղ հիսունչորս, հաշվել եմ, քո արևը, ներքսից լսվում էր Գագիկի ուրախ ձայնը:

Կրում էին պատանիները ինչ ձեռքներն էր ընկնում՝ տերև, չորացած խոտ, միամյա բույսերի ցողուններ ու փոռում էին «մահճակալների» վրա:

Այս զբաղմունքն այնպես ոգևորեց նրանց, որ մի պահ մոռացան և՛ քաղց, և՛ ծարավ, և՛ ձորում փակվելու վտանգը:

Նրանք այնքան տերև կուտակեցին, որ երբ Գագիկը փովեց իր «անկողնուն»՝ նրա լղարիկ մարմինը կիսով շափ թաղվեց «ներքնակի» մեջ:

Այ հրաշալի տեղ, Աշուտ, ինձ համար ճարիր կրակ, ջուր ու հաց և ես էստեղից
զնացողը չեմ... Զեր արևը, արդեն ես մաքեմատիկայից փախչելու միտք ունեի...

Կրա'կ, ջո՛ւր, հա՛ց...

Լավ ձևակերպեց Գագիկը մեր խմբի անդամների ամբողջ հոգուր:

Կրա'կ, ջո՛ւր, հա՛ց...

Վայրկենական ոգևորությունն անցել էր և մնացել էր ապրելու նվազագույն
պահանջը. իսկ եթե օգնությունն ուշանա՞՝, իսկ եթե օրեր տևի ճամփա բացե՞լը,
ինչպե՞ս ապրեն առանց կրակի, ջրի, հացի...

Այդ օրը նրանք մի քիչ կերել էին, դեռ կարելի էր համբերել: Իսկ ինչպե՞ս
դիմանալ ցրտին, ծարավին:

Աշոտը պառկեց-խցկվեց այրի խորքի անցքը, որտեղից ջրի ծլթոց էր լսվում: Ա՛խ,
այդ հեռավոր ծլթոցը...

Չե, այդ ջուրը շատ հեռու է մեզնից, ասաց նա վերադառնալով:

Իսկ եթե անցքը փորենք-լայնացնե՞նք, հարցրեց Շուշիկը, որ, ըստ երևոյթին,
բոլորից շատ էր տանջվում ծարավից:

Հատակը քար, կողքերը քար, ո՞նց կփորես... Չե, որիշ քան պիտի մտածել: Եթե
կարողանանք կրակ ստանալ, ջուր էլ կունենանք: Քանի բոլորովին չի մթնել,
շտապ կարգով պետք է վառելիք հավաքենք... Դե՛հ, մի՛ հուսահատվեք...
Շարժվեցե՛ք, ի՞նչ եք նոթներդ կախել...

Դե իհարկե կշարժվեն, ո՞վ կարող է տեղում հանգիստ նստել, երբ բոլորի համար
էլ պարզ է, որ իրենց կյանքը կրակից է կախված և որ առանց կրակի նրանք
կոչնչանան...